

Maja Murnik

Nina Dragičević: To telo, pokončno.

Ljubljana: Založba ŠKUC, 2021.

Moje telo nikoli ne more biti zares *pred* mano, kot so lahko objekti, temveč je ves čas *z* mano, nenehno percipirano je. Je način in vmesnik, prek katerega spoznavam svet, je telo-subjekt, je pred leti zapisal Maurice Merleau-Ponty, eden ključnih premišljevalcev telesa v 20. stoletju, v stoletju torej, v katerem se je telo kot relevanten predmet filozofije pravzaprav šele vzpostavilo. Ne morem mimo Merleau-Pontyja, ko prebiram zadnjo knjigo Nine Dragičević, skladateljice, zvočne umetnice, pesnice, doktorice sociologije, čeprav v njej filozofov neposredno sploh ne omenja, toda njegov poudarek na ves čas gibajočem se in percipirajočem telesu, na telesu-subjektu, tej “prvotni navadi, ki pogojuje in razlaga vse druge”, se zdi prikladen za vstop v svet te knjige.

Pred sabo imamo pesnitev o telesu v različnih legah, položajih, registrih; telo v presečiščih, v razhajanjih in odtekanjih, v ritmi in disonancah, v stikanjih in prekrivanjih, bežanjih in razpuščanjih ..., telo, katerega glavni modus sta paradoks in ambigviteta, nedovršenost, gibljivost, popolnost v njegovi nepopolnosti ... Telo je vselej vidno, ni mu mogoče ubežati, vedno čuječe je (Merleau-Ponty bi zapisal, da je nenehno percipirano). Pred bralcem vznikata čutno in čuteče telo, pa tudi starajoče se, pokončno in mučeno hkrati, “gobavo in spraskano / gobavo in nato spraskano” (str. 20). Telo je tudi fanatično, zagrizeno; je tudi naporno (“telo strdek”); vanj sta vpisana

brstenje in gnitje hkrati, zavezano je propadanju (“pričakovanje gnitja / najbolj vzneseno pričakovanje vseh pričakovanj”, str. 14), njegovo delovanje poteka v krogih. Telo je končno možno, je potencial in *vortex mundi*.

Toda telo, kot ga upesnjuje avtorica, ni le takšno fenomenalno telo. Avtorica se dobro zaveda, da je telo polje (tudi bojno polje), ki ga prečijo družbene konvencije, dogovori, diktati, represija; ve, da je vanj vpisano vse to; da je telo pogosto tudi telo-mučenec, in da so – kot zapiše že v knjigi *Ljubav reče greva*, objavljeni leta 2019 – lahko druga telesa tudi telesa mine, “našpičena”, zato “ker lahko”. Pogosto se upesnjuje telo kot projekt v lunaparku sodobne potrošniške družbe, se pravi telo, ki ne more nikoli doseči ideala popolnosti, saj je ta nemožnost vpisana že v sam sistem; opraviti imamo z *a priori* nezadostnim telesom – oziroma, kot zapiše pesnica, je “vedno tik pred ustreznostjo” (str. 21), “to telo v nenehni gradnji” (str. 27). To telo so krojili družbeni dogovori in konvencije, prisile – torej nekaj, pri čemer ni nikoli sodelovalo niti k temu ni bilo povabljen. Še posebej je pri tem zaznamovano LGBT telo; ob tem avtorica upesnjuje tudi nemožnost lezbične skupnosti, njihovega skupinskega nastopa.

Dodatne attribute tej tematiki daje motiv “naše žene”, ironičnega in aludirajočega poimenovanja za brezčasno reprodukcijo nevednosti, za izvajanje in potrjevanje ideologije, enkrat socialistične vere v idejo napredka, drugič neoliberalnega prepričanja o tem, da je uspeh odvisen le od posameznika, od njegovega dela na sebi in da so vsi problemi le posledica stresa (“in naša žena žene svari reče / da *po sloveniji razsaja stres* / ne pa fašizem / pa da *stres je upiranje spremembam* / ne učinek družbene zadušitve” (str. 28)). Naša žena se utemljuje v delu, ki pa se dejansko končuje v izgorevanju lastnega telesa. Naša žena pridno koplje jarke in ne ve, da jih koplje zase.

Uničenje je celo gonilna sila, morda najmočnejša vseh sil, a tu je še *ljubav* – odnos s partnerico je morda nekaj, kar lahko osmisli neskladnost, plehkost in krutost *tega* sveta, tudi sveta *strejtov*; je odprtost možnosti za prehod v svet onstran konvencij in družbenih prisil.

Pretrsljiv je del pesnitve, ki opisuje smrt tetke Janje, ki so jo zaklali (zdi se, da v balkanski vojni), ker ni imela nikogar; ker ni hotela oditi; in ker so jo lahko. Tudi tu je telo vpeto v družbeni okvir, njegova zgodba je vselej tudi zgodba tega okvirja. Takole zapiše avtorica: “telo mrmravo pa / še ena suha veja // če gre / se prelomi // če ne gre / ga prelomi // nimaš kam / res ne” (str. 37; navedek je provizorično zapisan, kajti avtoričin zapis se poslužuje vizualnih učinkov postavitve besed in s tem oblikuje pomen).

Že v prejšnji poemi *Ljubav reče greva* je bilo v ospredju prekarno telo, marginalizirano in celo lačno telo, presečišče družbenih anomalij in

družbene pozabe, a ves čas vztrajajoče v poziciji bivanja, ves čas premikajoče se.

Nina Dragičević se zaveda, da v zvezi s telesom vselej obstaja neka jezikovna zadrega: neprepustna, neprosojna, zgoščena gmota je to, ki jo je težko zaobjeti z besedam; je predjezikovna in onstranjezikovna entiteta, ki uhaja jeziku in zlasti govornici kot družbenemu dogovoru. Telo je težko misliti (v nekem racionalnem smislu), težko ga je zaobjeti z logosom, telo se le izvaja in samouprizarja (v pomenu performansa) – telo se *živi*. Avtorica se v pesnitvi poslužuje različnih mehanizmov, eksperimentov z jezikom, z zvočnostjo, s pomeni besed; uporablja tipografske variacije – upošteva namreč tudi prostorsko slovnico, kar pomeni upoštevanje tega, kaj se zgoraj, spodaj, levo ali desno na strani. Ve, da pesmi ne gradijo le črke in besede, temveč tudi beline, praznine in premolki ter njihova strateška postavitve. Ravno skozi te tišine se šele v vsej polnosti lahko izreka telo. To spoznanje pride eksplicitno prav na koncu pesnitve, potem ko je telo padlo, se zrušilo – in nato našlo moč (avtorica se sprašuje: kje?), da se je zopet dvignilo, naelektrilo. Nenehna nemirnost se zdi resnični modus telesa.

Pesnitev *To telo, pokončno* Nine Dragičević, drugi del načrtovane trilogije, si izbira zahtevno temo. Težko je pisati o telesu, tako konkretni tematiki, da se zdi, da bo vsako resno pisanje o tem zašlo v abstraktno, presplošno. Toda avtorica se tej pasti spretno izogne; skupaj s prvim delom, pesnitvijo *Ljubav reče greva*, imamo opraviti z močno, silovito poezijo, ki si zasluži veliko pozornosti, saj se prepričljivo loteva kompleksnih in aktualnih tem, njeni prijemi pa so sveži in prav nič *mainstreamovski*.